

Kadın Rolüyle İlgili İdeal ve İmajlar

Asude BİLGİN*

ÖZET

Kadınların meslek seçiminde ve profesyonel yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar kadın rollerine ilişkin değer sistemlerini ve kültürel temaları incelemeden anlamlı bir şekilde açıklanamaz. Bu makale kadınların meslek seçiminde karşılaştıkları sorunları kadın rolüyle ilgili imajlar açısından değerlendirmek amacıyla yazılmıştır.

SUMMARY

Ideals and Images About the Role of Woman

This article is written for the purpose of evaluation of the images about the images about the role of woman in relation to occupational preference of woman. It is impossible to explain meaningfully the problems of women that they counter in their vocational preferences and in their professional lives without investigating the value systems and cultural themes about the role of woman.

Kadınların profesyonel iş yaşamında karşılaştıkları problemler; kadın rollerine ilişkin değer sistemlerini ve kültürel temaları incelemeden anlamlı bir şekilde izah edilmez. Bu sosyal imaj ve değerler kadınların meslek seçimi kararlarının önemli bir temelini oluşturur. Kadınlar kendi rollerine uygun olan veya uygun olmayan biçimde tanımlanan mesleklerden birini seçme durumunda kalınca; kuşkusuz bu role uygun meslekleri seçmeye yönelmektedirler.

Bir toplumun kültürü, üyelerinin uyması gereken standartları ve üyelerinin fonksiyonları için gerekli çerçeveyi oluşturur. Kültürler sürekli değişmesine karşın pek çok davranış örüntüsü önemli ölçüde devamlılık gösterir ve yeni nesiller önceki nesillere çok benzeyen inanış ve tutumlar gösterirler.

* Dr.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

Değerler, idealler ve imajlar mesleki ve ailevi yaşamı biçimlendiren sosyalleşme süreçlerinin içeriğini oluştururlar. Kültürleri yoluyla çocuklar benlik imajlarının en önemli kısımlarını oluşturmak üzere kendileri hakkında bir dizi beklentiler çıkarırlar. Nelerden hoşlandıklarını veya hoşlanmadıklarını, beğendiklerini veya hor gördüklerini, kabul edilir veya edilemez mesleki ve sosyal davranışları hep değerler sistemlerinden öğrenirler. Kimi meslekler önemli ve yüksek değerde, kimileri daha az değerli ve düşük önemde tanımlanır. İnsanların sosyal sınıflarına, ırklarına, cinsiyetlerine göre kimi meslekler desteklenir, tolere edilir ya da yasaklanır. Bu koşullanmalar sonraki meslek seçimi kararlarında önemli bir etkiye sahip olacaktır.

Tümü kültürler sık sık çelişkili, birbirini yalanlayan değerler ve sosyal imajlar içerirler. Değer ve normların önerdiği "mükemmel kadın" imajı bugün kadınların pek çok meslek alanında yer almasıyla çelişir. Merton ve Barber (Akt: Epstein, 1970) bunu bir bireyin statülerinden (karı, koca, anne, baba, avukat, doktor vb.) herhangi birinin diğerleriyle çelişkili tutum, inanış ve davranış beklentileri içermesi halinde düştüğü sosyal durum olarak tanımlamaktadırlar. Her beklenti, çelişen beklenti kadar meşrudur. Bu çift değerler bireyin kişilik problemlerinden değil, sosyal yapıdan kaynaklanır. Kadınlar için de kadın rolüyle çelişen mesleki ve profesyonel roller bir belirsizlik durumu yaratırlar. Bütün bu kültürel ve yapısal süreçler kadınların prestiji yüksek mesleklere yönelmelerini, bu profesyonel normları doldurmak üzere kapasitelerini gerçekleştirmelerini sınırlar.

KADIN ROLÜ İMAJI

Tüm toplumlarda cinsiyet rolleri ideal kadın veya erkek imajlarına göre tanımlanır. Hiçbir insanın bu imajlardan etkilenmeyeceğini veya bu kültürel imajlara göre ölmekten kaçabileceğini söylemek akılcı değildir.

Tercih edilen kadın tutum ve davranışları oldukça çeşitlilik göstermekle birlikte hemen tüm kültürlerde ortak olarak kadınlara atfedilen bazı tutumlar vardır: Sıcaklık, empati, duygusallık, duyarlılık, coşkunculuk, zerafet, cazibe, bağımlılık, hoşgörü, uyumluluk ve itaatkarlık Rosenmayr (Akt: Epstein, 1970), kadın rolü imajını Avrupa edebiyatından izlemiştir. Buna göre kadın arzu edilen güzel bir yaratık olup ancak erkek belli bir sosyo-ekonomik düzeye erişince kazanılır. Kadın, rolünün en temel unsuru olan eş durumuna geldikten sonra evin merkezi olur. Evin ve ailenin düzenli koordinasyonundan sorumludur. Sadakat ise kadının eş rolünün en önemli beklentilerinden biridir. Örneğin, Amerika'da önceleri Jacqueline Kennedy, sonraları Lyndon Jonson ideal kadın olarak hayranlık topladılar. Modayı izleyen, güzellik ve sanatla ilgili ve kendilerini ailelerine vakfetmiş kadın rolüne uygunlardı. Oysa daha fazla ve yapıcı bir kadın olan Eleanor Roosevelt, toplum tarafından bu role uygun görülmedi ve önemli ölçüde düşmanca karşılandı. Kadının köy toplumunda evin dışında çalışmasına ve kocasının çalışma partneri olmasına karşılık, Rosenmayr orada da arzulanan tutumların orta ve üst sınıf rol ideallerine uygun olduğunu saptadı. Hangi sosyo-ekonomik düzeyde olursa olsun, tüm toplumlarda kadından beklenen erkeğin güzellik ve zevk isteğinin karşılanması, işten döndükten sonra dinlenmesini ve düzenini sağlamasıdır.

Kadın imajı bir anlamda karakersizlik içerir. Kadının saldırganlığı, bencilliği, sebatkarlığı, inatçılığı, kendine güveni, olaylardaki kişisel katılımı, hırs dürtüsü azdır. Özellikle pasiflik-saldırganlık boyutundaki davranış özellikleri, tüm toplumlarda cinsiyet farklarıyla açıklanır.

Pek çok profesyonel meslek rolü erkeksi, sebatkarlık ve hırs gerektiren, saldırganlık ve entellektüel performansla oluşan roller olarak tanımlanmıştır. Erkeklerle has olarak tanımlanan mesleklerde çalışan kadınlar cinsiyetsiz olarak düşünülmektedir. İşini ciddiye alan, "iş kadını" olan her kadın, kadınsı rolün antitezi olarak değerlendirilir.

Kadının meslek yaşamında gelişmesini engelleyen en önemli nedenlerden biri de kadının, kadın rolü imajını benimsemiş olmasıdır. Kadınların pekçoğu kendilerine düşük değerler yüklerler. O halde mesleklerinde ilerlemek isteyen ve erkeklere ait olarak tanımlanan işlerde çalışan kadınların benlik imajlarında bir farklılık olduğu varsayılır. Epstein'in (1970) kadın avukatlarla yaptığı çalışmalar sonucunda hepsinin kendilerini yüksek olarak değerlendirdikleri ve başkalarının da kendilerini böyle değerlendirdiklerini düşündükleri bulunmuştur. Böylece mesleki güvenin ancak kadınların kendi rollerine ilişkin düşük değerlendirmelerden korunmasıyla mümkün olacağı söylenmiştir.

Ev hayatını seçen kadınlar, meslek kadınına kırgınlık ve öfke beslerler, aynı zamanda hafifçe alay ederler. Ev kadını çalışan kadının evdeki görevlerini ihmal ettiğini düşünür. Farmer (1970), çalışan kadının da bu tanımı kabul ettiğini ve çalışma hayatının olumsuzluğu hakkındaki görüşü ev kadınıyla paylaştığını rapor etmiştir.

Bruno Battelheim (Akt: Loeffler, & Fiedler, 1979), toplumun çalışan kadına yönelttiği bu değer karmaşasına işaret ederek şöyle demiştir: "Küçük kızın ilk hikaye kitapları kadını evde gösterir. 12 yaşın altında milyonlarca Amerika'lı çocuğun annelerinin çalışıyor olması hiç bir şeyi değiştirmez. Küçük kızdan daima bu hikayelerdeki amaç ev kadını imajına göre kendini şekillendirmesi beklenir".

Modern toplumlarda bile genel normlar ve imajlar kitle iletişim araçları yoluyla aktarılır. Filmler, televizyon programları, magazinler evliliğe ulaşan romantizm üzerinde dururlar. Bu hikayelerde çalışan kadın genellikle hayal kırıklığına uğramış mutsuz bir insandır. Kadın sonunda doğru adamı bulur ve evine geri döner. Dünyaca meşhur pek çok kadın dergisi hala güzel giyim ve "Bir erkek nasıl elde edilir?" konuları üzerinde ağırlıklıdır.

Çalışmayı evliliğinden önde tutmuş, yalnız, çalışan kadın portresi acı çekmiş, hayal kırıklığına uğramış, pek çok şeyi feda etmiş, evlilik ve çocuklarla ilgili gerçek arzularından vazgeçmiş bir insan olarak çizilir. Televizyon oyunlarındaki aktif kadınlar ya genç ve yalnız, ya da orta yaşlı ve boşanmış insanlardır. Oysa aktif ve güçlü genç adam evliliğe hazırlanır (Superman yıllarca evlenmeden kalsa bile...).

Günümüzde kadın rolünde önemli değişiklikler olmaktadır. Bu değişiklik özellikle kadının cinsel haklarıyla ilgilidir. Ancak bir kaç sosyal bilimci, kadınların cinsel haklarından, sosyal haklarında olduğundan çok daha yüksek sesle konuştuğunun farkındadır ve bundan rahatsız olurlar. Kadının cinsel hakları çok açık biçimde ve rahatlıkla eğitilmiş çevrelerde tartışılmasına karşın henüz cinsel statü konusunda da sağlanmış değildir.

Kadınlar profesyonel yaşama girmeleri için cesaretlendirilmekle beraber toplumsal değerler doğrultusunda hassas bir denk kurmaları beklenmektedir. Kadınsı özellikler açıkça tercih edilir görünmesine karşın, erkekler kadınsı özelliklere sahip kadınlarla çalışırken rahatsız olmaktadır. Erkeklerin çoğu kadınların eşitliğine inanmakla birlikte hala kadını evin merkezi görürler ve sadece "yardımcı" olmaya çalışırlar. Gerçekten de orta-sınıf erkeklerin kadın eşitliği konusunda çok konuşmalarına rağmen karılarının gerçek rekabeti karşısında neler hissedeceklerini henüz bilmiyoruz. William J. Goode (Akt: Epstein, 1970), orta sınıf erkeklerinin otoriterlik puanlarını kullanarak, fikirlerinin davranışlarından çok daha liberal olduğunu rapor etmiştir.

Bütün bu sosyal tanımlar bireylerin benlik kavramı geliştirmelerine temel oluşturur ve meslek seçimi hiyerarşilerini biçimlendirir. Bu da işgücündeki cinsiyet bölünmesine direkt etki eder. Birçok işin erkek işi, kimilerinin kadın işi olarak öne sürülmesi bireylerin ilk sosyalizasyonunda ve daha sonraları performansında önemli bir rol oynar.

Bununla beraber işgücünün belli bir yüzdesini kadınların oluşturmadığı hiç bir toplum yoktur, ancak bunların çok azında kadının çalışma ve ilerlemesini kolaylaştıran kültürel imaj ve idealler vardır. Öte yandan kadınların eğitimi konusunda ileriye doğru çok önemli adımlar atılmıştır. Çünkü eğitim ileriye dönük bir yatırım olarak kabul edilmektedir. Özellikle orta sınıfta üniversite eğitimi kızın iyi bir evlilik yapmasında önem taşır. Daha sonrası için ise kocanın ölümü veya boşanma gibi durumlarda başvurulacak güvencedir.

Özetle; pek çok kültürde değer sistemleri kadınların profesyonel çalışmalarına kültürel destek vermemekle birlikte gitgide esnek karakteristikler sunmaktadır. Kadın rolündeki belirsizlik ve çift değerler yoğunudur. Örneğin; kadının hamileliği hem onun korunmasını, özen gösterilmesini zorlarken, bir yandan da kimi işlere girmesini önlemek için kullanılır. İkincisi, özel koşullarda kadınlar normlardan kolaylıkla sıyrılabilmektedirler. Örneklersek; üst sosyo-ekonomik düzeyde kadınlar ev kadını imajından sapmada daha özgürdür. Politik yaşamda yer alan kadınların çoğu bu düzeyden gelir. Görüldüğü gibi kurumlar, roller ve bağlı olarak değer sistemi değişmektedir. Bu geçiş dönemi belirsizliğe ve çifte değerlere neden olur, fakat aynı zamanda modası geçmiş değer ve inanışların atıldığıının ve yenilerinin oluştuğunun habercisidir.

SOSYALİZASYON SÜRECİ VE SONUÇLARI

Kadın ve erkeklerin meslek rollerinde ayrılması çok erken yaşlarda başlar. Kadın çok küçük yaşlarda bazı mesleklerin erkeklerin işi olduğunu öğrenir ve hareket alanını daraltır. Erkek ve kız çocuklar gelecekteki rolleriyle ilgili sürekli farklı mesajlar alırlar. Bu ilk toplumsallaşma bireyin kimlik gelişiminde çok etkilidir. Mesajlar kızlar için daha sınırlayıcı ve meslek seçiminde prestij olarak alt uçlara iticidir. Çünkü kızlar toplumsallaşmaları nedeniyle ne yapmaları gerektiği yolundaki ifadeleri kolayca kabul eder ve daha yükseğine heveslenmezler. Çok yetenekli olanları bile kendini gerçekleştirme güdüsüne yeterince sahip değildir. Orta sınıfa mensup kızlar daima alt sınıftan şanslıdır. Buna rağmen onlar da

üniversiteyi bitirdikten sonra ek eğitim almaya yanaşmazlar. Üniversiteyi iyi bir derece ile bitiren kızlar profesyonel eğitim ve deneyim fırsatı veren işler yerine, iyi bir kocayla tanışmalarını sağlayacak işleri tercih ederler. Düşük bir istekle, düşük sosyal ve ekonomik avantajı seçer, kapasite ve güdüleri hakkındaki beklenti ve sosyal tanımları sorgulamayı reddederler.

Kadınların prestiji yüksek işlerde çok az oranda bulunmaları her zaman ilgi çekmiştir (Barnett, 1975). Bunun bir açıklaması bu mesleklere girişi önleyen dış engeller olabilir. Diğer neden ise ilk toplumsallaşmalar ve cinsiyet rolü öğrenmesinden kaynaklanan iç engellerdir. Barnett (1975), bu hipoteze ek olarak kadınların erkeklerle yarışmaları gereken yüksek prestijli işlerden kaçınmayı öğrendiklerini söylemiştir. Özellikle 9 yaşındaki kızlarda bile bu özelliğin saptanması, bu sonuçlar için dış engellerin sorumlu tutulamayacağını göstermiştir. Bulgular kadınların yüksek prestijli işlere heveslenmemelerinden ilk öğrenmelerin sorumlu olduğunu desteklemiştir. Bu durum kuşkusuz daha önceki nesillerin karşılaştıkları geri püskürtmelerden etkilenmiştir. Böylece dış engellemeler içelleştirilmiştir. Zamanla bu süreç tersine çevrilebilir. Dış engellemelerin kaldırılmaya başlanması bu konuda atılmış çok önemli bir adımdır.

Kısaca kabul etmek gerekir ki, kadının meslek seçiminde pek çok faktör rol oynar. Toplumsallaşma süreci kadını, bir meslek hakkındaki gerçekleri test etmeksizin reddetmeye iter. Tadın da sonuçları beklemektense sınırlanmaları kabul eder, savaşmak yerine yenilgiyi benimser. Kuşkusuz profesyonel roller için güdü sosyal değişikliklerin yarattığı fırsatlardan yararlanarak yükselecektir. Bir cinsiyete ait olmayan yeni işler doğacak, yeni yollar ortaya çıkacak, klasik örüntüye seçenekler gelecektir.

MESLEK REHBERLİĞİ VE KADIN

Kadının çalışma yaşamında gitgide daha çok yer alması ve hızlı toplumsal değişim meslek rehberliğinin alanını genişletmektedir.

Kadınların yaşamını etkileyen kültürel değişikliklerin çeşitli kaynakları vardır:

1) Tıp ve kamu sağlığı alanında bilgilerin artması sonucu insanların ömrü gederek artmaktadır. Amerika'daki kadınların yarısı en küçük çocuğunu tam gün bir okula gönderdiğinde 32 yaş civarındadır ve bu kadınların önünde yaşanacak 40 yıl vardır. Böylece kadınlar ömürlerinin bu 2 yarısında sıkılmaya başlamakta ve çalışma isteği duymaktadır.

2) Yaşam düzeyinin yükselmesi ve bu yöndeki istekler sadece erkeğin gelirinin aileye yetmemesi sonucunu doğurmakta ve kadın da ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışma yaşamına başlamaktadır.

3) Meslek alanları teknolojik gelişmeyle birlikte gelişmekte, makina gücü insan ve hayvan gücünün yerini almaktadır. Böylece kadın ve erkeğin uğraşı alanlarının ayrılmasında temel oluşturan insan-gücü değişkeni önemini kaybetmektedir. Aynı şekilde gelişen teknoloji kadının özelliğini oluşturan ev işlerinde de beceri ve deneyim gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Düğmeyele

idare edilen bir vinci olduğu kadar, gene düğmeyle yönetilen bir elektrik süpürgesini, çamaşır makinesini hem kadın, hem erkek rahatça kullanabilirler.

4) Yine teknolojik gelişmeler aile kuvvetle etkilemekte ve ev yapımı servisler yerini profesyonelce yapılmış, ev dışındaki servislere bırakmaktadır. Örneğin, artık kimse antibiotikler dururken hardal yakısı kullanmaz, hazır salça dururken evde salça yapmak çok gereksiz bir telaş olur. Bir çok yiyecek daha sağlıklı ve temiz koşullarda hazırlanmış olarak dışarıdan alınabilir. Televizyon, sinema dururken evde hazırlanan eğlencelere yönelinmez, çocuk evde kalmak yerine, eğitilmiş insanların çalıştığı, programlı ana okullarına gönderilir (Peters & Hansen, 1971).

Bütün bunlar kadının evdeki sorumluluğunu azaltmış ve boş vakit kazandırarak çalışma hayatına atılma isteğini yoğunlaştırmıştır. Anne ve eş rolü artık kadının entellektüel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.

Kadın ve erkeklerin yaşam örüntüleri farklı olagelmıştır ve kızlar geleceklelerinin planlamada aileleri, öğretmenleri ve danışmanlarından az ve gerçekçi olmayan yardımlar alırlar. Danışmanlık kuramlarının çoğu erkekler için hazırlanmıştır. Kızlarla yapılan danışmanlığın erkeklere yapılandan farklı problemler içerdiği çok az kişi tarafından dile getirilmiş bir sorundur. Bunun nedeni şimdiye dek kadınların meslek planlarıyla çok ciddi olarak ilgilenmemeleri olabilir. Birçok kız meslek olgusuna evlenene dek vakitlerini geçirecek bir eylem ve gelecekteki muhtemel sorunlar için bir sigorta poliçesi gibi bakarlar.

Oysa danışman kadınların çoğunun her geç çalışmak isteyeceğini bilmelidir. Çalışan veya sonradan çalışmaya başlayan kadınlar genellikle mali nedenler gösterirler. Ancak bunun bir rasyonalizasyon olduğu yolunda bulgular vardır (Hawley, 1971). Kadınlar çalışır, çünkü aile içinde ve evde karşılayamadıkları bazı ihtiyaçlarını bir işe bağlanarak giderirler. Bu alandaki bilgiler gerçekten çok fakirdir ve kadınların neden çalıştığı, çalıştıkları işlerin ihtiyaçlarını ne dereceye kadar karşıladığı konusunda araştırmalar yapılması şiddetle gereklidir.

Danışman meslek gelişimi konusundaki bilgileri ustaca kullanmalıdır. Ginzberg, Super, Tiedeman ve diğerlerinin çalışmaları hemen hemen tümüyle erkeklere yöneliktir. Super (1963), kadınların meslek örüntülerini çalışmanın da mümkün olduğunu söylemiş ve kadınların meslek yaşamı yönünden 5 tipe ayrılabileceğini öne sürmüştür.

1) Klasik ev kadını

2) Önce çalışan, evlenince çalışmayı bırakan kadın

3) Yaşını boyunca çalışan kadın

4) İkili örüntü: Hem çalışma hem ev kadınlığını birleştirenler

5) Kesintili örüntü: Önce çalışan, evlenip bırakan, sonra yeniden çalışmaya başlayan kadın

Mulvey (Akt: Epstein, 1974), 37-47 yaşları arasındaki kadınlarla Super'in yaklaşımına dayalı bir çalışma yapmış ve sonuçta en uyumlu kadınların ikili bir örüntü oluşturanlar olduğunu bulmuştur. Bu meslekler başta öğretmenlik olmak üzere kadın rolüyle ve genel kültürle ilgili, bu rolün üst düzeyindeki mesleklerdir.

Danışmanlar meslek seçiminde ilgilerin oynadığı rolün büyüklüğünü bilirler. Fakat kadınların meslek ilgilerinin ayrışması çokluk engellenmeyle son bulur. Bazı çalışmalar erkeklerle kıyasla kızların mesleki ilgilerinin daha erken ve daha homojen olarak geliştiğini ve daha dengeli korunduğunu göstermiştir. Ancak kadın mesleklerinin azlığı ve karşılaşılan güçlükler, danışmanları kızların ilgilerinin meslek seçiminde erkeklerinki kadar önemli bir rol oynamadığı inancına götürür. Lisenin son sınıfındaki erkekler güç kazanç ve bağımsızlık getirecek mesleklere yönelirken, kızlar ilginç, çalışma koşulları uygun olan sosyal işlere değer vermektedir.

Aynı yaştaki erkeğe kıyasla kızın meslek planları daha gelişmiştir. Bu danışmanı şaşırtmamalıdır. Çünkü kıza açık işlerin sayısı çok azdır. Danışmana düşen kızın iş olanakları hakkındaki düşüncelerini genişletmek, bir yandan da ilgilendiği meslek hakkında bilgi vermektir. Danışman kızın amaçlarının arkasındaki güdüleri bulmak ve onları gerçekçi bir temele oturtmak konusunda dikkatli olmalıdır. Gerçekçi meslek planları yapmayan yetenekli kadınlar nedeniyle ülkelerin insan gücü önemli ölçüde ziyan olmaktadır. Danışmanlar kadınların düşünme ufuklarını genişleterek, anne ve eş olmanın yanısıra ev dışında da çok verimli aktiviteler bulacaklarının öğretmek durumundadır (Putnam & Hansen, 1972).

Danışmanlar üç önemli sorunun cevabını bulmak zorundadır:

1) Toplumun ihtiyaçları kadınların mesleki isteklerine nasıl çevrilebilir? Geleneksel eğitimciler ve danışmanlar hayatta amaçlarını koymuş, sadece bu amaçlara ulaşacak yolları bulma ihtiyacında olan kişilerle son derece başarılı olurlar. Burada yapılması gereken mevcut fırsatlar ve yetenekler ışığında bu mesleki istekleri yükseltmek veya alçaltmaktır. Oysa günümüzün sorunu kendine bir amaç koymamış kadınlardır. Bunlarla bireysel çalışma yapmak hem danışman, hem danışan için zaman kaybından başka bir şey değildir. Ancak amaç koyma hedefine yönelik gruplarla çalışmak bir çözüm getirebilir: Ergen kız grupları, ev kadını grupları, çalışan kadın grupları ve aile grupları... Kuşkusuz amaçları belirgin kızlarla bireysel çalışmaya devam edilebilir. Ancak toplumdaki mücadeleye katılmak için yeterli motivasyonu olmayanların da bu gruplara alınması gerekir.

2) Danışmanlar ve rehberlik uzmanları çalışmalarının hitap ettiği yaşları yeniden gözden geçirmelidir? Kadınlar bir anlamda ikili bir yaşam sürmektedir. Okul, evlilik ve çocuklar birinci yaşam dilimini, çocukları büyüttükten sonraki yıllar ise ikinci yaşam dilimini oluşturur. Artık danışmanlar ve rehberler mesleklerinin insan yaşamının erken yıllarıyla birlikte kadının ikinci yaşamına göre ayarlanmalıdır.

3) Danışmanlar kişiliğin sadece bir yönüne mi yol göstermeli, yardım etmelidir? Kadının kişiliğinin bölümlerine hitap eden danışmanlık asla başarılı olmayacaktır. Kadını matematikte, mühendislikte veya kamu hizmetlerinde çalışmaya itmek, ama onun aynı zamanda anne ve eş olacağını dikkate almamak gözü kapalı bir iş yapmak demektir. Tersine kadına sadece anne ve eş olacağı düşüncesiyle yaklaşmak da bu hizmetleri başarısız kılar.

Donahue ve Costar (1977), danışman eğitiminde en önemli şeyin, onların kadınlara karşı önyargılarından haberdar olmalarını sağlamak olduğunu

söylemişlerdir. Sosyal normların bilinçdışı kabulü hem danışmanı, hem danışanı büyük ölçüde ketler.

Son yıllarda bu konuda yapılan araştırmaların çokluğu sorunları ortadan kaldırılması yönünde umut vericidir. Bugün gelişen eğitim ve değişen kültürel değerler sonucu, kadınlar entegre bir yaşamda çeşitli rolleri oynamaktadır. Bu roller ya dışarıdan verilir ya da kendisi tarafından yaratılır. O halde bir uça kendini gerçekleştiren kadın,öteki uça da tamamen başkalarının gösterdiği yolda ilerleyen kadın vardır. Kadın, fonksiyonlarını toplumda öğrenir. Amaç kadının gerçekçi meslek tercihini ifade edebilecek bir benlik kavramı geliştirmesidir. Genç kız mesleki rehberlik için başvurduğunda kendisini ve dünyadaki rolünün gerçek ve tam yansımaları kabul etmesi ve geliştirmesi için fırsat verilmelidir.

Özetle diyebiliriz ki, hızla değişen dünya ve kültürel değerler günümüz kadınının danışmana daha çok ihtiyaç duymasına yol açmaktadır. Danışmana düşen görev ise değişen koşullara kendini uydurmaktır. Eğitimciler ve danışmanlar mesleklerini yeniden gözden geçirmeli ve dünyadaki değişimler ışığında yeniden sorgulamalıdır. Her meslek gibi bu meslek de değişime uğramaktadır. En büyük problem yeni problemlere eski çözümlerle yaklaşmaktır.

KAYNAKLAR

1. BARNETT, R. C. Sex Differences and Age Trends in Occupational Preference and Occupational Preference and Occupational Prestige *Journal of Counseling Psychology*, 1973, Vol. 22, No. 1, 35-38.
2. DONAHUE, T. J., Costar, J. W. Counselor Discrimination Against Young Women in Career Selection. *Journal of Counseling Psychology*, 1977, Vol. 24, No. 6, 481-486.
3. EPSTEİN, C. F. Woman's Place, Options, & Limits in Professionale Careers. Berkley: University of California Press, 1970.
4. EPSTEİN, C. F., Bronzaft, A. L. Female Modesty in Aspiration Level. *Journal of Counseling Psychology*, 1974, Vol 21, No. 1, 57-60.
5. HAWLEY, P. What Women Think Men Think. *Journal of Counseling Psychology*, 1971, Vol. 13, No. 3, 195-199.
6. LOEFFLER, D., & Fiedler, L. Woman - A Sense of Identity: A Counseling Intervention to Facilitate Personal Growth in Women. *Journal of Counseling Psychology*, 1979, Vol. 26, No. 1,15-57.
7. PETERS, H. J., & Hansen, J. C. Vocational Guidance and Career Development. New York: The Mc. Millian Company, 1971.
8. PUTNAM, B. A., & Hansen, J. C. Relationship of Self Concept and Feminine Role Concept to Vocational Maturity in Young Women. *Journal of Counseling Psychology*, 72, Vol, 19, No. 5, 436-440.
9. SUPER, D. (1963). "Vocational development in adolescence and early adulthood: Task and behavior." In D. Super, R. Starishevksky, N. Matlin, and J. Jordoon (Eds) *Career Development: Self Concept Theory* (pp. 79-95). New York: College Entrance Examinations Board.